

Антоније Арас

докторанд

Нове идеје у образовању младих теолога

Сажетак: Увођењем нових идеја у образовању младих теолога, побољшао би се квалитет реализације верске наставе, а будућим свештеницима омогућила боља припрема за парохијски живот. Оне се састоје у увођењу креативне наставе, кроз тзв. радионице. У оквиру истих вршена би била симулација проблема на које наилазе млади вероучитељи и свештеници, а затим кроз групни рад заједничко превазилажење истих. Ово би била допунска настава и остваривала би се у оквиру вежби предмета Методике наставе, Пастирског богословља или неког другог предмета. Вежбе би пратиле теоријску наставу. Кроз два примера ћу илустровати како би изгледале радионице. Први пример је из предмета Пастирског богословља, на тему: Света тајна покајања и исповести. Израда ове радионице омогућило би превазилажење неспоразума који се јављају у комуникацији између свештеника и верника који се исповедају. Други пример је из предмета Методика наставе: побољшање квалитета извођења верске наставе. У оквиру ове радионице вршила би се симулација часа веронауке. Слушаоци би давали своје сугестије и коментаре на одржани час, а све у циљу боље припреме младих за позив вероучитеља. Из оба ова предмета би се сакупила искуства са свих радионица и систематизовала у наставне теме, које би се објавиле у два зборника и на тај начин била доступна свима.

Кључне речи: радионица, млади теолози, симулација, верска настава

1. Увод

Идеје које бих у овом тексту презентовао су продукт петогодишњег рада на месту вероучитеља у основним и средњим школама, као и искустава стечених на семинарима различитог садржаја. Реч је, наиме, о увођењу интерактивног облика наставе, тзв. радионица. У првом делу бих изнео потребу и значај оваквог извођења наставе, а у другом описао две радионице које би биле примењиве за младе теологе који се припремају да постану вероучитељи и оне који би били свештеници.

2. Значај увођења радионица

Увођењем радионица које би се изводиле у оквиру вежби из предмета Пастирска психологија и Катихетика, поред регуларне теоријске наставе, било би омогућено да се млади теолози колико толико припреме за позив вероучитеља или свештеника. Радионице би биле корисне и свим другим студентима, који би се бавили неким другим послом, јер побољшавају интерперсоналну комуникацију. После завршеног факултета, а не ретко и за време студирања, млади теолози постају свештеници и вероучитељи. Припрема за свештеника се своди на исправно вршење богослужења, међутим, сам парохијски живот захтева много више од тога. За све оно што се дешава ван праксе богослужења, млади свештеник учи, и проблеме на које наилази у мањој или већој мери разрешава углавном сам. За разлику од свештеника, који ипак

добиају неку праксу, можемо рећи део праксе, будући вероучитељи не добијају могућност за стицањем исте, или се она своди на недовољни минимум¹. С обзиром да сам и сам предавао веронауку осетио сам недостатке немогућности стицања праксе, јер без иједног дана искуства, као и већина мојих колега наилазио сам на многобројне проблеме, од оних баналних (где и како уписати час), до оних озбиљних проблема у комуникацији са децом, колегама и директором. Теоријско знање, стечено на факултету, није могло да помогне у превазилажењу оваквих проблема. Мишљења сам да би научена теорија кроз праксу која би се одвијала на теолошком факултету, могла да омогући бољу припрему за будући позив², увођењем практичних вежби, у оквиру којих би се вршила симулација проблема и разрешење истих у једном групном раду самих студената са медијатором који би водио радионицу. Вежбе би биле усклађиване са предавањима и тако би теорија била покривена са праксом.

3.Предности увођења радионица

„Радионица је специфичан облик групне интеракције. Главна обележије радионице је кружна комуникација: учесници деле своја искуства смештени у круг, тако да свако види свакога. Улога учитеља или учитељице као (одраслог) водитеља је подстицај и олакшавање размене искустава деце. Радионице омогућавају искуствено учење о себи, другима и свету. Оне стављају акценат на процес, а не на исход или резултат процеса. Током процеса подједнако се апелује на осећаје, емоционалне и моралне, а не само на интелектуалне функције детета (учесника). Оно у чему је прави едукациони допринос таквог начина рада је целовит лични раст и развој“³

За разлику од класичног облика наставе, који се своди на усмено излагање, те хватањем бележака од стране слушаца (студената, ђака), репродукцијом наученог градива предавачу, који се завршава давањем оцене, у радионици су укључени сви чланови групе који подједнако учествују, свако према својим способностима, и из различитих углова сагледавају одређену тему и о истој да расправљају. Том приликом дају се нови импулси у размишљању на одређену тему, како предавачу, тако и самим студентима (учесницима), тема бива на једном ширем плану сагледана. Приликом класичног извођења наставе, не ретко се дешава да предавач не води рачуна о интелектуалним способностима самих слушаца (студената)⁴. Он се усредсређује на своје предавање и оно како ће га изнети, али не и на то како ће га студенти разумети. После предавања студентима се оставља могућност да поставе питања, како би се разјасниле нејасноће у разумевању садржаја, али проблем је у томе што се студенти устручавају да их поставе, што из страха да њихово питање не буде „глупо“, стидљивости, или неког другог фактора. У таквој ситуацији, поједини делови садржаја остају нејасни, а то се „превазилази“ тако што се исти науче током припреме за полагање испита и том приликом репродукују без неког дубљег разумевања.

¹ Овакав тренд је заступљен у целој Србији, а у прилог томе иде и чињеница да је Србија према студији OECD-а о образовању — PISA (*Programme for International Student Assessment* <http://www.pisa.oecd.org>), из 2006. године, „стајинистички знајно заостјаје за просеком OECD-а“, <http://www.bgsvetionik.com/kultura/785.html>, преузето 30. 09. 2009.

² И сам министар просвете Жарко Обрадовић се залаже за унапређење наставе на факултетима и вишим школама како би студенти теоретска знања боље применили у пракси, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=10&dd=30&nav_id=326245&nav_category=12, преузето 30. 09. 2009.

³ Узелац, М., Богнар, Л., Багић, А. (1994): Будимо пријатељи, Слон, Загреб http://www.geocities.com/karmensadaic/razlozi_za_workshop.htm, преузето 30. 09. 2009.

⁴ Опширније видети: Јасминка Ледић, Стилиови Учења, <http://ahyco.ffri.hr/portal/Glavna.aspx?IDClanka=61>, преузето 1. 10. 2009.

Ово се може учинити као критика класичног система образовања, као застарелог и презентовања нових идеја као савремених. Треба нагласити да искључивањем једних, а укључивањем других не бисмо добили, апсолутно ништа, само једну гомилу расправа различите тематике. Битно је да се у оквиру, различитих предмета, не мора то само да буде у вези са катихетиком и пастирском психологијом, тамо где постоји више нејасноћа у оквиру једне области омогући студентима у оквиру вежби да заједно са медијатором, који би водио одређени дотични програм, студенти сами себи разјасне постојеће недоумице⁵. Радионице би управо то омогућавале. Пратиле би ток наставе и биле организоване у оквиру вежби, једанпут у две седмице, због дужине њиховог трајања, а онда би сами студенти ту тему могли да разрађују. Групни рад би дао могућност, онима који су повучени да дођу до изражаја, науче да износе своје ставове и да се боре за исте, а уједно и размену искустава са другим колегама као и бољу повезаност и упознавање студената међусобно.

У следећем поглављу бих показао како би теоријски изгледало организовање радионица и то демонстрирао кроз два примера.

4. Примери за остваривање радионице

Радионица представља симулацију неке реалне ситуације с циљем развијања неких вештина или јачања осетљивости за неке социјалне проблеме, погодна је за повезивање теорије с праксом. За радионицу је потребно не више од 15 до 20 учесника. Може трајати један школски час, или читав школски дан⁶. Потребно је поштовати лично искуство и ставове учесника, као и добар план и програм радионице⁷. Први пример за остваривање радионице био би из предмета пастирско богословље са психологијом и односио би се на Свету тајну покајања и исповести, а други из предмета методика наставе.

4.1. Први пример: света тајна покајања и исповести

4.1.1. опште напомене

Разлог због кога сам се одлучио за приказивање овог примера је покушај да се млади теолози који би се по завршеном факултету одлучили да постану свештеници, припремили за вршење Свете тајне покајања и исповести, у циљу њихове спремности за слушање другог, давање савета ономе који се исповеда, што се од њих и очекује. Млади свештеници немају искуства у тој области и сами га стичу својим мукотрпним радом. Увођењем оваквог начина припреме младих теолога за свештенике, довело би до систематизације вршења ове Свете тајне, па би се смањила могућност толико различитог приступа истој. Познато је да један део свештеника исповеда у оквиру литургије, други део читањем заједничке разрешне молитве свим верницима, трећи део је склон да саслуша верника, али на крају сам верник добија неке казнене мере, које баш нису корисне, поготово не ономе ко се први пут исповеда. Не треба заборавити ни исповедна писма⁸ која се појављују кроз храмове, која

⁵ Опширније видети: Др.сц. Ладислав Богнар, мр.сц. Бранко Богнар, Креативност учитеља као значајна компетенција наставничке професије, http://ladislav-bognar.net/drupal/files/kreativnost_ucitelja.pdf, преузето 1. 10. 2009.

⁶ Кармен Садаић, Радионица, http://www.geocities.com/karmensadaic/osnove_suvremene_pedagogije.htm#workshop, преузето 1.10. 2009.

⁷ Опширније видети: Елеонора Влаховић, Основне Методичке напомене, Вaspитање младих за хумане односе међу људима и планирање породице, приручник за наставнике, Република Србија, Министарство просвете, Министарство за бригу о породици, Београд 1999., стр. 151-156

⁸ Једно од оваквих подсетника садржи 1023 правила која се не смеју прекршити. Ова правила могу се видети на следећем сајту: <http://www.scribd.com/doc/6741330/Podsetnik-Za-Ispovest>

подсећају вернике шта треба исповедати, па ови исповедају и оно што су учинили и оно што нису. Сви ови различити приступи стварају конфузију у свести верника и они сами не знају како да се односе према Светој тајни покајања и исповести.

Циљ оваквих радионица би био превазилажење ових проблема, као и побољшање комуникације између свештеника и заједнице.

4.1.2. Радионица: Света тајна покајања и исповести⁹

Предмет: пастирско богословље са психологијом

Година студија: прва, практичног смера

Тема: света тајна покајања и исповести

Метод рада: дијалог

Циљ: Побољшање квалитета вршења свете тајне покајања и исповести, као и боља припрема младих теолога¹⁰ за свештеничку службу.

Задачи:

- упознавање ставова студената о односу према овој светој тајни;
- испитивање искустава присутних при исповедању;
- дефинисање проблема који се јављају при вршењу свете тајне покајања и исповести; боље разумевање оних који се исповедају;
- побољшање комуникације између свештеника и верника који се исповедају, као и заједнице уопште;
- проналажење могућих решења за проблеме који се јављају при исповести и унутар саме заједнице.

Облик рада: групни

Пошредна средства: папири, оловке, табла, креда.

4.1.2.1.Ток активности

Уводни део

Упознавање учесника са тематиком, током и циљевима радионице¹¹. О Светој тајни покајања исповести уводно излагање би одржао професор пастирског богословља са психологијом, а затим би даљи ток радионице водио медијатор.

Централни део

После уводног излагања професора, студентима се постављају питања где они виде проблеме при вршењу исповести. Сви одговори се бележе на табли. По завршетку се сумирају заједничка виђења¹², а затим се иста разрађују по групама, три до че-

⁹ Приликом обраде ове радионице, коришћени су примери радионица из зборника: Основне методичке напомене...стр. 193-242

¹⁰ Иако је ова радионица уско намењена младим теолозима који желе да се постану свештеници у будућности, могу присуствовати сви они који желе да се баве овом проблематиком. Било би пожељно и учешће свештеника, који би својим искуством свакако побољшали квалитет радионице. Размена искустава би довела и до давања потенцијалних импулса и самим свештеницима. Они би то могли да примене и у пракси, а затим и презентовали постигнуте резултате. (Прим. Аут.).

¹¹ Ова радионица може трајати један дан, или неколико наставних часова, у оквиру које би могла да се успостави корелација наставних предмета, литургије, црквеног права, пастирског богословља са психологијом. У уводном делу би могло да се направи заједничко излагање предавача наведених предмета о Светој тајни покајања и исповести, а затим да у даљем току радионице студенти узму учешћа на задату тему, једна варијанта. У овом случају радионица би трајала један дан. У другом случају могле би да се организују три радионице, распоређене на три дана, по договору, у оквиру које би сваки предавач свог наставног предмета имао једно излагање. Овде би било могуће дати студентима прилику да са три различита гледишта, црквено-правног, литургијског и психолошког, расправљају о истој теми. Радионица коју овде представљамо биће посматрана са психолошког становишта. (Прим. Аут.)

¹² Нпр. Једно од тих заједничких виђења би могла да буде лоша комуникација између свештеника и

тири групе. У оквиру групе студенти ће покушати да пронађу решења и таква да представе осталим групама, чији ће чланови имати прилику да прокоментаришу и побољшају иста. Потом би се извршило неколико симулација исповести у којима би учествовала два студента који би седела у централном делу учионице¹³, у којима би се демонстрирали дефинисани проблеми, али и могућа решења за исте. Студенти-посматрачи би бележили своје коментаре на папиру, а по завршетку, исте излагали. На такав начин би се побољшао теоријски приступ разрешењу проблема који се јављају приликом исповести. Медијатор би пратио и бележио све коментаре студената и бележио их на табли.

Завршни део

Медијатор резимира добијене одговоре студената, сабира их, пита за предлоге у вези будућих радионица, предлаже заинтересованима да уколико желе и сами организују неку од наредних радионица. Дати предлог да се сви донети заједнички закључци, као и ток саме радионице, објаве у богословском часопису „Логос“. За сам крај направити евалуацију кроз пропитивање учесника о ономе шта су очекивали на почетку, а шта се од тога остварило.

4.1.3. Други пример: побољшање квалитета извођења верске наставе у школама

4.1.3.1. Опште напомене

Будући да већина младих теолога који заврше теолошки факултет, а постану вероучитељи, немају праксу у раду са децом, извођење ових радионица би управо то омогућила.

Уџбеници за веронауку постоје, као и приручник за остваривање верске наставе, али неопходан је и један практичан приручник у ком би биле обрађене све наставне јединице. Овде је пожељно да се организује више таквих, током целе школске године, у оквиру којих би се заједнички обрадиле наставне јединице из предмета верске наставе и то за сваку школску годину у току једног семестра. На крају године би се сабрала искуства са свих радионица и могао би се направити један такав приручник који би био од користи вероучитељима. Сваке године би могао да издаје по један такав, у ком би се налазиле наставне јединице за две школске године.

4.1.3.2. Радионица: побољшање квалитета извођења верске наставе у школама

Предмет: методика наставе

Година сџудуја: трећа, практичног смера¹⁴

Тема: Побољшање извођења верске наставе у школама

Метод рада: креативна радионица

Циљ: Припрема младих теолога за реализацију верске наставе у основним и средњим школама.

Задаци:

- упознавање учесника са наставним планом и програмом

верника који се исповеда. Студенти који би радили у једној од група би покушали да пронађу могућа решења за побољшање комуникације, нпр. активним слушањем верника који се исповеда од стране свештеника, или на неки други начин. (Прим. Аут.)

¹³ Овде би било добро да један од двоје учесника у овој симулацији буде свештеник (Прим. Аут.)

¹⁴ Пожељно је и учешће искусних вероучитеља (Прим. Аут.)

- указивање на проблеме који су у вези са истим
- израда приручника који би олакшао извођење верске наставе

Облик рада: групни

Наставна средства: табла, креда, папири, фломастери

4.1.3.2. Ток активности

Увод

Међусобно упознавање учесника. Указује им се на значај извођења верске наставе. Излаже се наставни план и програм. Старији вероучитељи износе проблеме у вези са наставним планом и програмом на које су наилазили у досадашњем искуству¹⁵.

Централни део

Међу учесницима радионице, јавља се један искуснији вероучитељ који ће обрадити наставну јединицу „Дух Свети у Тајнама-Крштења и Миропомазања“, за трећи разред средње школе. Остали прате његово излагање и на одвојеним папирима бележе своје коментаре. Од вероучитеља се захтева да користи методу предавања и да је изнесе монотоним гласом. Потом ће наставну јединицу, Вера у Бога у Новом Завету изложити други вероучитељ, али се од њега захтева да максимално укључи и слушаоце у обради исте. Требало би их стимулисати са питањима шта они све знају о задатој теми. Вероучитељ је дужан да записује њихове одговоре на табли. При том да уважава мишљење свих учесника. У наставку часа треба заједничким снагама, уз цитате из Светог писма који потврђују Веру у Бога као свету Тројицу.

По завршетку овог дела, учесници дају коментаре на оба излагања и то на следећи начин. На једном великом папиру, подељеном на два велика поља, на којима су уписани називи наставних јединица, испод сваке од њих, учесници уписују позитивна и негативна мишљења за сваког од њих. Затим се сумирају заједничка мишљења и питају учесницу за сугестије, тј. шта би они другачије урадили¹⁶.

Завршни део

Све оно што је изнесено у току радионице, а што би побољшало квалитет извођења верске наставе се сумира. Са учесницима се договара реализација објављивања изнетих искустава у неком од теолошких часописа која су доступна свим вероучитељима. Договара се следећа радионица и испитује могућност учешћа и деце која похађају верску наставу¹⁷. На крају сви учесници разговарају о утисцима са радионице.

5. Закључак

У оквиру нових идеја у образовању младих теолога акценат је овде стављен на Свету тајну покајања и исповести и на побољшање квалитета извођења верске наставе. Радионице се могу организовати и из других предмета, где се за то укаже потреба. Било би добро организовати и дебате о актуелним дешавањима, нпр. улазак у ЕУ, или проблем наркоманије код младих испод 18 год., где се могу укључити и студенти других факултета.

¹⁵ Досадашње искуство показује да наставни план и програм није прилагођен узрасту и интересовањима ученика. Овде није циљ критика истог, већ обрада на начин који је деци разумљив. (Прим. Аут.)

¹⁶ Овако урађена радионица омогућава онима који немају искуства да увиде који начин предавања је приступачнији за ученике, а они који га имају да коригују своје пропусте. (Прим. Аут.)

¹⁷ Учешћем деце би добили још квалитетнију студију (Прим. Аут.)

Све овде наведено се не мора односити само на младе теологе, већ и на свештенике који су већ дуго на својим парохијама. Њима се могу организовати различите едукације, нпр. побољшање дијалога са парохијском заједницом.

Људи унутар цркве би требали да воде рачуна о наставном кадру и будућим свештеницима, а и оним који то већ јесу, како нам се не би дешавало да се деца, или родитељи, жале на вероучитеља, јер је деци предавао нешто што није адекватно њиховом узрасту. Или на свештеника, који проповед није прилагодио слушаоцима. И онда исти бивају критиковани од стране оних, изнад њих, који су их и поставили на те службе, само да би попунили упражњена места, при том заборављајући да су их послали неприпремљене. Идеје које смо овде навели, засигурно би умањиле критике, а довеле до боље припреме младих теолога за будуће позиве које буду сами изабрали.

Zusammenfassung: Durch die Einführung neuer Ideen in die Ausbildung junger Theologen würde die Qualität des Religionsunterrichts steigen und es würde den künftigen Priestern eine bessere Vorbereitung für den Priesterdienst ermöglicht. Sie bestehen in der Einführung kreativen Unterrichts durch sogenannte Workshops. In dessen Rahmen würde das Problem simuliert, auf welches die jungen Unterrichtslehrer und Priester stoßen, und danach durch Gruppenarbeit gemeinsam bewältigt. Das wäre ein Wahlfach im Rahmen der Übungen in den Fächern Methodik des Unterrichts, Pastorthologie oder eines anderen Fachs. Die Übungen würden dem theoretischen Unterricht folgen. Durch zwei Beispiele werde ich veranschaulichen, wie diese Workshops aussehen würden. Das erste Beispiel ist aus dem Fach Pastorthologie mit dem Thema: Heiliges Beichtgeheimnis. Ein solcher Workshop würde zur Beseitigung der Missverständnisse in der Kommunikation zwischen dem Priester und dem Beichtkind beitragen. Das zweite Beispiel ist aus dem Fach Methodik des Unterrichts: Erhöhung der Qualität des Religionsunterrichts. Im Rahmen dieses Workshops würde der Religionsunterricht simuliert. Zuhörer würden ihre Anmerkungen und Kommentare auf die Unterrichtsstunde geben, alles zwecks besserer Vorbereitung junger Lehrer für den Beruf des Religionslehrers. In diesen beiden Fächern wurden die Erfahrungen von allen Workshops gesammelt und in Unterrichtsthemen systematisiert, die in zwei Bänden veröffentlicht würden, um damit allgemein zugänglich zu sein.

Литература

Моник Бекер, *Мотивација за учење, Педагошко друштво Србије, Београд, 2005*
 Томас Гордон, *Како бити успешан наставник, Креативни центар, Београд, 2001*
 Василевић, *Младих за хумане односе међу људима и планирање породице, приручник за наставнике, Република Србија, Министарство просвете, Министарство за бригу о породици, Београд 1999.*

Интернет ресурси

Опширније видети: Др.сц. Ладислав Богнар, мр.сц. Бранко Богнар, Креативност учитеља као значајна компетенција наставничке професије, http://ladislav-bognar.net/drupal/files/kreativnost_ucitelja.pdf, преузето 1. 10. 2009.
 Јасминка Легић, Стилизови Учења, <http://ahyco.ffri.hr/portal/Glavna.aspx?IDClanka=61>, преузето 1. 10. 2009.
 Обрадовић: *Практична примена знања, Вести Б-92*; http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=10&dd=30&nav_id=326245&nav_category=12, преузето 30. 09. 2009.
 Узелац, М., Бојнар, Л., Бајић, А. (1994): *Будимо пријатељи, Слон, Загреб* http://www.geocities.com/karmensadaic/razlozi_z_a_workshop.htm, преузето 30. 09. 2009.
 Студија ОЕЦД-а о образовању, <http://www.bgsvetionik.com/kultura/785.html>, преузето 30. 09. 2009.
 Подсетник за исјавес, <http://www.scribd.com/doc/6741330/Podsetnik-Za-Ispovest>, преузето 1. 10. 2009.